

**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса

**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організований злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

ЗМІСТ

Вступне слово С. Ківалова.....	29
Cuvânt de deschidere O. Cataraga.....	33
Вступне слово Д. Кішка.....	35
Секція 1	
ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ ВИДАМ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	37
Лариса АРКУША	
СИТУАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК СПОСІБ КОМПЛЕКСНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГРУПОВАННЯМИ.....	37
Наталія БАСАЛЮК	
СУДОВО-ХІМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ.....	41
Олег БАУЛІН, Антон ПОЛЯНСЬКИЙ	
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ.....	46
Маркіян БІЛІНСЬКИЙ	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПІДРОБКОЮ ДОКУМЕНТІВ І ГРОШОВИХ ЗНАКІВ.....	51
Viorica VOZIAN, Olga CATARAGA	
EXPERTIZA JUDICIARĂ DE AUTOR: ÎNTRE LINGVISTICĂ ȘI INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ. METODE, APLICAȚII ȘI PROVOCĂRI.....	54
Владислава ГОНЧАРУК	
ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	62
Олена ДРОБИШЕВА, Ірина ІВАНСЬКА, Оксана МАЦЮК	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОРІВНЯЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	65
Альона ДЕСЯТНИК	
ПИСЬМОВА МОВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВИКОНАВЦІВ РУКОПИСУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ.....	70
Ольга ЄРОФЕЄВА	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ НА ПРАВО НА СПАДЩИНУ.....	74

Дробишева Олена

*завідувач сектору почеркознавчих досліджень
лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та
мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України,
м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0447-0408>,
електронна адреса: 13335789@ukr.net*

Іванська Ірина

*судовий експерт сектору почеркознавчих досліджень
лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та
мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України,
м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4328-1764>,
електронна адреса: irairusichka@gmail.com*

Мацюк Оксана

*старший судовий експерт сектору почеркознавчих досліджень
лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та
мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України,
м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0948-3777>,
електронна адреса: baffich@ukr.net*

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОРІВНЯЛЬНОГО
МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ**

У тезах розглянуті питання підготовки якісного порівняльного матеріалу для проведення судової почеркознавчої експертизи як одного з інструментів протидії організованій злочинності. Розкрито вимоги до зразків та їх роль у формуванні об'єктивного та обґрунтованого висновку, що забезпечує ефективність кримінального провадження.

Ключові слова: судова почеркознавча експертиза, порівняльний матеріал, вільні зразки почерку та підпису

Drobysheva Olena

*Senior Researcher at National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute» of the Ministry of Justice of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine*

Ivanska Iryna

*Forensic Expert at National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute» of the Ministry of Justice of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine*

Matsiuk Oksana

*Senior Forensic Expert at National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute» of the Ministry of Justice of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine*

**CURRENT ISSUES IN PREPARING COMPARATIVE MATERIAL FOR
FORENSIC HANDWRITING EXAMINATION**

The abstract address the issues of preparing high-quality comparative material for conducting forensic handwriting examination as one of the tools for combating organized crime. The requirements for samples and their role in forming an objective and well-grounded expert conclusion, which ensures the effectiveness of criminal proceedings, are outlined.

Key words: forensic handwriting examination, comparative material, free handwriting and signature samples

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1]. Вона є важливим інструментом встановлення істини в судових справах, адже забезпечує об'єктивність і обґрунтованість судових рішень.

Почерк кожної людини має неповторні риси, що формуються під впливом особливостей її психофізіологічного стану, зокрема розвитку моторики, індивідуальної манери письма та сформованих звичок. Судова почеркознавча експертиза базується на можливості порівняння рукописних зразків певної особи і виявленні характерних почеркових ознак, які дозволяють ідентифікувати виконавця рукописного тексту і підпису з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду.

Судова почеркознавча експертиза не втрачає свою актуальність, адже збереження рукописної і підписної практики є важливим для забезпечення справедливості і захисту прав людини. Унікальність властивостей почерку, висока якість і науковість проведення

почеркознавчих досліджень з питань ідентифікації виконавця рукописного тексту та (або) підпису є незамінним елементом судової системи.

Запорукою вирішення почеркознавчих завдань, поставлених перед експертом, є наявність належного порівняльного матеріалу – зразків підпису та почерку особи (осіб), що ідентифікується (ідентифікуються).

Неякісний порівняльний матеріал може вплинути на вирішення експертом-почеркознавцем питань за суттю, а його використання також призвести до експертних помилок [2, с.274].

Законодавець зазначає, що на дослідження необхідно надавати об'єкти та зразки для порівняльного дослідження, а в разі недостатності останніх, експерту надається право заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів, необхідних для проведення експертизи. З метою запобігання можливим помилкам експерта, у випадках недостатності порівняльного матеріалу для прийняття обґрунтованого рішення щодо поставлених питань, а також у разі незадоволення клопотання, експерт наділяється правом відмовитися від їх вирішення та скласти мотивоване повідомлення про неможливість надання висновку.

Зразки – ідентифікуючі об'єкти, що без сумніву походять від об'єкта, який підлягає ідентифікації, відображають його ознаки. Зразки класифікуються:

1) за характером: зразки, що відображають спосіб дії об'єкта (зразки почерку, що відображають письмові навички людини);

2) за часом і умовами виникнення: зразки, що виникли до розслідуваної події і не пов'язані з нею (вільні зразки); зразки, що виникли під час розслідуваної події, як у зв'язку з розслідуванням справи так і не пов'язані зі справою (умовно-вільні зразки); зразки, що виникли у зв'язку з розслідуванням справи (експериментальні зразки).

Зразки для експертного почеркознавчого дослідження – зразки почерку і підпису, що достовірно належать певній особі і використовуються у процесі проведення експертизи як порівняльний матеріал при дослідженні рукописів, що надаються експерту для дослідження.

Порівняльний матеріал повинен відповідати достатності за обсягом.

Обсяг має забезпечувати можливість повного та всебічного зіставлення всіх ознак у досліджуваному графічному об'єкті й на наданому порівняльному матеріалі. Від правильного встановлення та ретельного вивчення ознак почерку й підпису як у досліджуваному графічному об'єкті, так й у наданому порівняльному матеріалі, залежить їхнє подальше оцінювання та включення в ідентифікаційну сукупність, яка є основою висновку експерта. На цьому етапі експерт аналізує встановлені ознаки, визначає їх ідентифікаційне значення й після цього проводить порівняльне дослідження [3, с.272].

Необхідно надавати якомога більшу кількість зразків для проведення порівняльного дослідження. Критерієм відповідності зразків підпису та почерку – є їх достовірність, тобто безсумнівна (беззаперечна) належність певній особі.

Виходячи з теоретичних та методичних криміналістичних засад, зразки підпису та почерку розподіляються на вільні, умовно-вільні та експериментальні.

У межах даної роботи пропонуємо зупинитися на характеристиці вільних зразків, оскільки їх природа, умови формування та доказове значення потребують окремого детального аналізу.

Важливість вільних зразків почерку (підписів) для судово-почеркознавчого дослідження неоціненна, у першу чергу тому, що в них найбільш повно та не викривлено відображені стійкі та притаманні окремій особі писемні навички.

Вільні зразки почерку та (або) підпису – рукописні тексти, рукописні записи (літерні та цифрові), підписи, достовірно виконані певною особою до відкриття кримінального провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення, цивільних, адміністративних чи господарських справах і не пов'язані з їх обставинами [4].

Згідно з основними принципами криміналістичної ідентифікації у судовому почеркознавстві та науково обґрунтованими методичними підходами, за датою складання вільні зразки почерку та (або) підпису повинні передувати даті складання спірного (досліджуваного) документа (документів).

Крім того, це стосується й випадків, коли необхідно призначити почеркознавчу експертизу, а досліджуваний документ взагалі не пов'язаний з відкриттям кримінального провадження, або інших судових проваджень.

Тобто всі документи, що виконані після дати складання досліджуваного документа (досліджуваних документів) доречно відносити до умовно-вільних зразків. Хіба що до вільних зразків можна відносити офіційні документи, що посвідчують особу.

Особливість вільних зразків полягає в тому, що їх виконавець не передбачає можливості використання власних рукописів як порівняльного матеріалу під час проведення експертизи, тому, як правило, виконує їх без свідомої установки на зміну свого почерку (підпису). Оскільки досліджуваний документ може слугувати доказом протиправної діяльності особи у певний період часу, можна припустити, що в цей проміжок зазначена особа могла навмисно змінювати власний почерк (підписний почерк) з метою уникнення відповідальності або ж такі зміни могли відбутися ненавмисно.

Таким чином, при вирішенні почеркознавчих завдань та обґрунтованому формулюванні загальних оціночних суджень, наявність на дослідженні достовірних вільних зразків почерку та підпису є необхідною умовою, адже вона сприяє оптимізації діяльності експерта-почеркознавця, скороченню термінів проведення експертиз та наданню обґрунтованих та об'єктивних висновків, що у свою чергу, є важливим інструментом підвищення ефективності досудового розслідування та судового розгляду, а також загального зміцнення механізмів протидії організованій злочинності.

Перелік використаних джерел:

1. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
2. Сохранич Т.В., Абросимова В.Г., Смоліна О.М., Бочарова Н.Г., Сухорукова Л.Г. Деякі актуальні питання підготування порівняльних матеріалів для проведення почеркознавчої експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук.-практ. матеріалів*. Х.: Право, 2010. Вип. 10. С. 270-276.
3. Сохранич Т.В., Абросимова В.Г. Значення якісного порівняльного матеріалу в судово-почеркознавчій експертизі. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук.-практ. матеріалів*. Х.: Право, 2011. Вип. 11. С. 271-277.
4. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.